

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PAOLO MENGOLZI
της 26ης Ιουλίου 2017¹

Υπόθεση C-226/16

**Eni SpA,
Eni Gas & Power France SA,
Union professionnelle des industries privées du gaz (Uprigaz)
κατά
Premier ministre,
Ministre de l'Environnement, de l'énergie et de la Mer,
παρισταμένων των:
Storengy,
Total Infrastructures Gaz France (TIGF)**

[αίτηση του Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασης]

«Προδικαστική παραπομπή – Κανονισμός (ΕΕ) 994/2010 – Ασφάλεια του εφοδιασμού με φυσικό αέριο – Άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1 – Έννοια των “προστατευόμενων πελατών” – Άρθρο 8, παράγραφος 2 – Επιπρόσθετες υποχρεώσεις που επιβάλλονται για λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού – Άρθρο 8, παράγραφος 5 – Υποχρέωση διατηρήσεως του αποθέματος φυσικού αερίου στο έδαφος κράτους μέλους»

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής απόφασης εγείρει ζητήματα ερμηνείας του κανονισμού (ΕΕ) 994/2010, σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με φυσικό αέριο².
2. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε με αφορμή δύο υποθέσεις ενώπιον του Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία), αιτούντος δικαστηρίου, στο πλαίσιο των οποίων αμφισβητείται η νομιμότητα του διατάγματος 2014-328³ με το οποίο τροποποιήθηκε η γαλλική κανονιστική ρύθμιση σχετικά με την πρόσβαση στους υπόγειους χώρους αποθηκεύσεως φυσικού αερίου. Οι προσφεύγουσες, οι εταιρίες ENI SpA και ENI Gas & Power France SA, αφενός, και UPRIGAZ, αφετέρου, δύο επιχειρήσεις προμήθειας φυσικού αερίου, επικαλούνται ενώπιον του Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας), μεταξύ άλλων, την παράβαση πλειόνων διατάξεων του κανονισμού 994/2010.
3. Το Δικαστήριο καλείται για πρώτη φορά να ερμηνεύσει τον κανονισμό αυτό, ο οποίος αφορά τον πολύ ευαίσθητο τομέα της ασφάλειας του εφοδιασμού με φυσικό αέριο. Οι απαντήσεις του Δικαστηρίου θα αποσαφηνίσουν το περιεχόμενο των υποχρεώσεων τις οποίες μπορούν να επιβάλλουν τα κράτη μέλη στους προμηθευτές φυσικού αερίου για την κατοχύρωση της ασφάλειας του εφοδιασμού στο πλαίσιο του συστήματος που καθιερώνει ο κανονισμός αυτός.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

² Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2010, σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με αέριο και την κατάργηση της οδηγίας 2004/67/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2010, L 295, σ. 1).

³ Διάταγμα 2014-328 της 12ης Μαρτίου 2014 για την τροποποίηση του διατάγματος 2006/1034 της 21ης Αυγούστου 2006 σχετικά με την πρόσβαση στις υπόγειες αποθηκεύσεις φυσικού αερίου.

I. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

4. Το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 994/2010 ορίζει τα εξής:

«[...] ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

- 1) ως “προστατευόμενοι πελάτες” νοούνται όλοι οι οικιακοί πελάτες που είναι συνδεδεμένοι με δίκτυο διανομής αερίου και, εκτός αυτού, εφόσον αποφασίσει σχετικά το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, ενδέχεται επίσης να συμπεριλαμβάνονται:
  - α) μικρομεσαίες επιχειρήσεις, υπό τον όρο ότι συνδέονται με δίκτυο διανομής αερίου, και βασικές κοινωνικές υπηρεσίες, υπό την προϋπόθεση ότι συνδέονται με κάποιο δίκτυο διανομής και μεταφοράς αερίου και υπό την προϋπόθεση ότι όλοι αυτοί οι επιπρόσθετοι πελάτες δεν αντιπροσωπεύουν πάνω από το 20 % της τελικής χρήσης αερίου· και/ή
  - β) εγκαταστάσεις τηλεθέρμανσης, στον βαθμό που παρέχουν θέρμανση στους οικιακούς πελάτες και τους πελάτες που αναφέρονται στο σημείο α), υπό την προϋπόθεση ότι οι εγκαταστάσεις αυτές δεν έχουν τη δυνατότητα εναλλαγής καυσίμων και είναι συνδεδεμένες με κάποιο δίκτυο διανομής ή μεταφοράς αερίου.»

5. Το άρθρο 3, παράγραφος 6, του κανονισμού 994/2010 ορίζει τα εξής:

«Τα μέτρα για τη διασφάλιση της ασφάλειας εφοδιασμού που περιλαμβάνονται στα προληπτικά σχέδια δράσης και στα σχέδια έκτακτης ανάγκης πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένα, διαφανή, αναλογικά, αμερόληπτα και επαληθεύσιμα, να μην προκαλούν αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και της αποτελεσματικής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς αερίου και να μη θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια του εφοδιασμού με αέριο άλλων κρατών μελών ή της Ένωσης στο σύνολό της.»

6. Το άρθρο 8 του κανονισμού 994/2010, υπό τον τίτλο «Κανόν[ε]ς για τον εφοδιασμό», ορίζει τα εξής:

«1. Η αρμόδια αρχή απαιτεί από τις επιχειρήσεις φυσικού αερίου τις οποίες προσδιορίζει να λαμβάνουν μέτρα για να εξασφαλίσουν την παροχή αερίου στους προστατευόμενους πελάτες του κράτους μέλους στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) ακραίες θερμοκρασίες κατά τη διάρκεια χρονικού διαστήματος επτά ημερών ακραίων τιμών το οποίο επέρχεται με στατιστική πιθανότητα μίας φορές μέσα σε 20 έτη·
- β) χρονικά διαστήματα τουλάχιστον 30 ημερών εξαιρετικά υψηλής ζήτησης για αέριο, τα οποία επέρχονται με στατιστική πιθανότητα μίας φορές μέσα σε 20 έτη· και
- γ) για περίοδο τουλάχιστον 30 ημερών σε περίπτωση διαταραχής της μεγαλύτερης ενιαίας υποδομής αερίου υπό μέσες χειμερινές συνθήκες.

Η αρμόδια αρχή προσδιορίζει τις επιχειρήσεις φυσικού αερίου που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο έως τις 3 Ιουνίου 2012 το αργότερο.

2. Οποιοσδήποτε κανόνας για τον αυξημένο εφοδιασμό που υπερβαίνει το χρονικό διάστημα των 30 ημερών που αναφέρεται στα στοιχεία β) και γ) της παραγράφου 1 ή οποιαδήποτε επιπρόσθετη υποχρέωση που επιβάλλεται για λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο βασίζεται στην εκτίμηση επικινδυνότητας που αναφέρεται στο άρθρο 9, αντανακλάται στο προληπτικό σχέδιο δράσης και:

- α) συμμορφώνεται με το άρθρο 3 παράγραφος 6·
- β) δεν στρεβλώνει αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό ούτε παρεμποδίζει τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς αερίου·
- γ) δεν επηρεάζει αρνητικά την ικανότητα οποιουδήποτε κράτους μέλους να εφοδιάσει τους προστατευόμενους πελάτες του όπως ορίζει το παρόν άρθρο σε περίπτωση εθνικής, ενωσιακής ή περιφερειακής έκτακτης ανάγκης· και
- δ) συμμορφώνεται με τα κριτήρια που ορίζονται στο άρθρο 11 παράγραφος 5 σε περίπτωση ενωσιακής ή περιφερειακής έκτακτης ανάγκης.

Σε πνεύμα αλληλεγγύης, η αρμόδια αρχή προσδιορίζει στο προληπτικό σχέδιο δράσης και το σχέδιο έκτακτης ανάγκης με ποιον τρόπο μπορεί να μειωθεί προσωρινά οποιοσδήποτε κανόνας για αυξημένο εφοδιασμό ή οποιαδήποτε πρόσθετη υποχρέωση επιβάλλεται στις επιχειρήσεις φυσικού αερίου σε περίπτωση ενωσιακής ή περιφερειακής έκτακτης ανάγκης.

3. Μετά τις περιόδους που προσδιορίζονται από την αρμόδια αρχή σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2, ή υπό συνθήκες σοβαρότερες από εκείνες που ορίζονται στην παράγραφο 1, η αρμόδια αρχή και οι επιχειρήσεις φυσικού αερίου προσπαθούν να διατηρήσουν για το μέγιστο δυνατό χρονικό διάστημα την παροχή αερίου, ιδίως στους προστατευόμενους πελάτες.

4. Οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις φυσικού αερίου για την τήρηση των κανόνων για τον εφοδιασμό όπως ορίζονται στο παρόν άρθρο δεν επιβάλλουν διακρίσεις και δεν επιβάλλουν υπέρμετρα βάρη στις επιχειρήσεις αυτές.

5. Οι επιχειρήσεις φυσικού αερίου επιτρέπεται να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις αυτές σε περιφερειακό ή ενωσιακό επίπεδο, κατά περίπτωση. Η αρμόδια αρχή δεν απαιτεί οι κανόνες του παρόντος άρθρου να πληρούνται μόνο με βάση την υποδομή που βρίσκεται στο έδαφος της χώρας της.

6. Η αρμόδια αρχή εξασφαλίζει ότι οι όροι για την παροχή αερίου στους προστατευόμενους πελάτες θεσπίζονται με την επιφύλαξη της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς αερίου και σε τιμή που ανταποκρίνεται στην αγοραία αξία του εφοδιαζόμενου αερίου.»

B. Το γαλλικό δίκαιο

7. Στη Γαλλία η αποθήκευση φυσικού αερίου διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων L. 421-1 έως L. 421-16 του code de l'énergie [ενεργειακού κώδικα]. Κατά τις διατάξεις αυτές, η πρόσβαση στην αποθήκευση αερίου οργανώνεται στο πλαίσιο των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας που υπέχουν οι προμηθευτές για τη διασφάλιση του αδιάλειπτου του εφοδιασμού ακόμη και σε έκτακτες περιστάσεις.

8. Ειδικότερα, το άρθρο L. 421-3 του code de l'énergie ορίζει:

«Τα αποθέματα φυσικού αερίου διασφαλίζουν κατά προτεραιότητα:

- 1° την εύρυθμη λειτουργία και την ισορροπία των δικτύων που συνδέονται με τους υπόγειους χώρους αποθηκείσεως φυσικού αερίου·

- 2° την άμεση ή έμμεση ικανοποίηση των αναγκών των οικιακών πελατών καθώς και των αναγκών των λοιπών πελατών που δεν έχουν αποδεχθεί διακοπτόμενη παροχή βάσει συμβάσεως ή είναι επιφορτισμένοι με αποστολή γενικού συμφέροντος·
- 3° την εκπλήρωση των λοιπών υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας που προβλέπονται στο άρθρο L. 121-32.»

9. Το άρθρο L. 421-4 του code de l'énergie ορίζει τα εξής:

«Κάθε προμηθευτής υποχρεούται να διατηρεί στη Γαλλία, στις 31 Οκτωβρίου κάθε έτους, είτε ο ίδιος είτε διαμέσου εντολέως, επαρκή αποθέματα φυσικού αερίου, λαμβανομένων υπόψη των λοιπών μέσων ανταπόκρισης τα οποία διαθέτει, προκειμένου να εκπληρώσει κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 1ης Νοεμβρίου και 31ης Μαρτίου τις συμβατικές υποχρεώσεις του για την άμεση ή έμμεση τροφοδότηση των μνημονευόμενων στο τρίτο εδάφιο του άρθρου L. 421-3 πελατών. [...]»

10. Κατά το άρθρο L. 421-7 του code de l'énergie, με διάταγμα που εκδίδεται κατόπιν γνώμης του Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) καθορίζονται οι όροι και οι λεπτομέρειες εφαρμογής, μεταξύ άλλων, του άρθρου L. 421-4.

11. Το διάταγμα 2006/1034, που εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν της ανωτέρω διατάξεως και τροποποιήθηκε στη συνέχεια με το διάταγμα 2014-328, το οποίο προσβάλλεται ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, καθορίζει τους όρους υπό τους οποίους οργανώνεται η πρόσβαση στις αποθηκεύσεις φυσικού αερίου. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το διάταγμα αυτό, όπως τροποποιήθηκε, προβλέπει, αφενός, την παροχή σε κάθε προμηθευτή φυσικού αερίου δικαιωμάτων προσβάσεως στις χωρητικότητες αποθηκείσεως ή «δικαιωμάτων αποθηκείσεως»⁴, τα οποία καθορίζονται με γνώμονα το πελατολόγιό του, ώστε να καθίσταται δυνατός ο εφοδιασμός των πελατών αυτών κατά τη χειμερινή περίοδο και, αφετέρου, τη θέσπιση υποχρεώσεων για τους εν λόγω προμηθευτές.

12. Το άρθρο 9 του διατάγματος 2014-328 τροποποίησε το διάταγμα 2006/1034 προβλέποντας, αφενός, ότι οι υποχρεώσεις των προμηθευτών όσον αφορά την αποθήκευση υπολογίζονται σε συνάρτηση με τα «δικαιώματα αποθηκείσεως» τα οποία πλέον δεν αντιστοιχούν μόνο στην ετήσια κατανάλωση των οικιακών πελατών τους και των πελατών τους που είναι επιφορτισμένοι με αποστολή γενικού συμφέροντος, όπως προέβλεπε το διάταγμα πριν από την τροποποίησή του, αλλά και στην κατανάλωση των πελατών που είναι συνδεδεμένοι με το δίκτυο διανομής χωρίς να έχουν αποδεχθεί διακοπτόμενη παροχή βάσει συμβάσεως. Αφετέρου, ως αντιστάθμισμα, το διάταγμα 2014-328 μείωσε τις υποχρεώσεις αποθηκείσεως από το 85 % στο 80 % των δικαιωμάτων αποθηκείσεως.

II. Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης, η εθνική διαδικασία και τα προδικαστικά ερωτήματα

13. Με δύο δικόγραφα οι εταιρίες Eni SpA και Eni Gas & Power France SA (στο εξής από κοινού: ENI), αφενός, και UPRIGAZ, αφετέρου, άσκησαν ενώπιον του Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) αίτηση ακυρώσεως κατά του διατάγματος 2014-328.

⁴ Κατά το άρθρο R. 421-6 του code de l'énergie, το δικαίωμα προσβάσεως του προμηθευτή στις χωρητικότητες αποθηκείσεως ισούται με το άθροισμα των δικαιωμάτων αποθηκείσεως των πελατών που τροφοδοτεί ο προμηθευτής αυτός, ανάλογα με το προφίλ κατανάλωσης και τη γεωγραφική περιοχή του κάθε πελάτη.

14. Στις αιτήσεις τους οι ENI και UPRIGAZ υποστηρίζουν, μεταξύ άλλων, ότι το διάταγμα αυτό παραβαίνει τις διατάξεις του κανονισμού 994/2010. Αφενός, το διάταγμα αυτό διευρύνει παρανόμως τον ορισμό των «προστατευόμενων πελατών» που περιέχεται στο άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του εν λόγω κανονισμού. Αφετέρου, επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου την υποχρέωση να διατηρούν τις χωρητικότητες αποθηκείσεως στη Γαλλία, κατά παράβαση του άρθρου 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010.

15. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, πρώτον, ότι το διάταγμα 2014-328 χαρακτηρίζει ως «προστατευόμενους πελάτες» και τους συνδεδεμένους με το δίκτυο διανομής μη οικιακούς πελάτες που δεν έχουν αποδεχθεί διακοπτόμενη παροχή βάσει συμβάσεως, οι οποίοι δεν αποτελούν κατ' ανάγκην «μικρομεσαίες επιχειρήσεις» κατά το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 994/2010. Επομένως, ο ορισμός των «προστατευόμενων πελατών» που υιοθετεί το διάταγμα ενδέχεται να υπερβαίνει το περιεχόμενο του ορισμού που περιλαμβάνει ο εν λόγω κανονισμός. Ωστόσο, οι γαλλικές αρχές υποστηρίζουν ότι οι πρόσθετοι αυτοί πελάτες αντιστοιχούν σε μικρού μεγέθους μονάδες οι οποίες, μολονότι ανήκουν σε μεγάλες επιχειρήσεις, παρουσιάζουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Επιπλέον, κατά τις ίδιες αρχές, αυτός ο διευρυμένος ορισμός συνδέεται με τις επιπρόσθετες υποχρεώσεις που επιβάλλονται για λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο, τις οποίες τα κράτη μέλη μπορούν, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 994/2010, να επιβάλλουν στις επιχειρήσεις φυσικού αερίου.

16. Υπό τις συνθήκες αυτές, η νομιμότητα του διατάγματος 2014-328 εξαρτάται από το ζήτημα αν το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 994/2010 έχει την έννοια ότι αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου επιπρόσθετες υποχρεώσεις απορρέουσες από το γεγονός ότι ως «προστατευόμενοι πελάτες» χαρακτηρίζονται και πελάτες που δεν μνημονεύονται στο άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 994/2010.

17. Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί το αδιάλειπτο του εφοδιασμού των πελατών με αέριο, το άρθρο L. 421-4 του code de l'énergie υποχρεώνει τους προμηθευτές να διατηρούν στη Γαλλία επαρκή αποθέματα φυσικού αερίου, λαμβανομένων υπόψη των λοιπών μέσων ανταπόκρισης που αυτοί διαθέτουν, ενώ το διάταγμα 2014-328 προβλέπει ότι το 80 % των δικαιωμάτων αποθηκείσεως πρέπει να ασκούνται εντός της εθνικής επικράτειας, ορίζοντας ωστόσο ότι ο αρμόδιος για την ενέργεια υπουργός λαμβάνει υπόψη τα λοιπά μέσα ανταπόκρισης τα οποία διαθέτει ο προμηθευτής αερίου προκειμένου να εκτιμήσει αν οι χωρητικότητες αποθηκείσεως που διαθέτει ο εν λόγω προμηθευτής επαρκούν για τη διασφάλιση της τηρήσεως της υποχρεώσεώς του αποθηκείσεως. Συνεπώς, η νομιμότητα του διατάγματος 2014-328 εξαρτάται από το ζήτημα αν το άρθρο 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010 αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου τέτοιες υποχρεώσεις.

18. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας), αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιον του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1. Έχει το άρθρο 8, παράγραφος 2, του [κανονισμού 994/2010] την έννοια ότι αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου επιπρόσθετες υποχρεώσεις απορρέουσες από το γεγονός ότι ως “προστατευόμενοι πελάτες”, των οποίων η κατανάλωση συμβάλλει στον καθορισμό του πλαισίου των υποχρεώσεων αποθηκείσεως που αποσκοπούν στη διασφάλιση του αδιάλειπτου του εφοδιασμού, χαρακτηρίζονται και πελάτες που δεν μνημονεύονται στο [άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1], του ίδιου κανονισμού;
2. Έχει το άρθρο 8, παράγραφος 5, του [κανονισμού 994/2010] την έννοια ότι αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου υποχρεώσεις που αφορούν τον όγκο των αποθηκευμένων ποσοτήτων φυσικού αερίου και τις ροές αποδεσμεύσεως που τις συνοδεύουν, καθώς και τη διατήρηση χωρητικότητας αποθηκείσεως δυνάμει των δικαιωμάτων που αντιστοιχούν στην υποχρέωση διατήρησης αποθεμάτων στο εν λόγω κράτος

μέλος, όταν προβλέπεται συγχρόνως ότι ο υπουργός, κατά την εκτίμηση της επάρκειας της χωρητικότητας αποθηκείωσης ενός προμηθευτή, λαμβάνει υπόψη τα λοιπά μέσα ανταπόκρισης τα οποία αυτός διαθέτει;»

III. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

19. Η απόφαση περί παραπομπής περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Απριλίου 2016, ενώ η Eni, η UPRIGAZ, η Storengy και η TIGF, η Γαλλική και η Πολωνική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσαν παρατηρήσεις και έλαβαν μέρος στην επ' ακροατηρίου συζήτηση της 16ης Μαρτίου 2017.

IV. Ανάλυση

20. Πριν απαντήσω στα δύο προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, εκτιμώ ότι, προκαταρκτικώς, είναι απαραίτητο να αναλύσω τους σκοπούς του κανονισμού 994/2010 καθώς και το πλαίσιο εντός του οποίου αυτός εντάσσεται.

A. Επί των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την ασφάλεια του εφοδιασμού με φυσικό αέριο και, ειδικότερα, επί του κανονισμού 994/2010

21. Από το άρθρο 194, παράγραφος 1, στοιχείο β', ΣΛΕΕ προκύπτει ότι η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης συγκαταλέγεται στους θεμελιώδεις σκοπούς της πολιτικής της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας⁵.

22. Το πρώτο κοινό νομικό πλαίσιο για τη διασφάλιση του εφοδιασμού με αέριο και την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς αερίου σε περίπτωση διαταραχών του εφοδιασμού θεσπίστηκε το 2004, δυνάμει της οδηγίας 2004/67/ΕΚ⁶.

23. Εντούτοις, η ρωσοουκρανική κρίση αερίου του 2009, η οποία προκάλεσε πρωτοφανή διαταραχή του εφοδιασμού με φυσικό αέριο εντός της Ένωσης, φανέρωσε τις αδυναμίες του συστήματος που καθιέρωσε η οδηγία 2004/67. Η κρίση αυτή ανέδειξε εναργώς την ανάγκη να ληφθούν στην Ένωση εναρμονισμένα μέτρα ικανά να διασφαλίσουν σε όλα τα κράτη μέλη ένα ελάχιστο κοινό επίπεδο ετοιμότητας για την περίπτωση κρίσης που οφείλεται σε σοβαρές διαταραχές του εφοδιασμού με φυσικό αέριο⁷.

24. Συνεπώς, με βάση την εμπειρία που είχε αποκτηθεί από την εφαρμογή της οδηγίας 2004/67, ο νομοθέτης της Ένωσης θέσπισε τον κανονισμό 994/2010.

25. Ο κανονισμός 994/2010 καθιερώνει μια συνολική κοινή προσέγγιση για την ασφάλεια του εφοδιασμού μέσω, ιδίως, πολιτικών αλληλεγγύης συμβατών με τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς⁸. Προς τούτο, περιέχει διατάξεις που στοχεύουν στην προστασία της ασφάλειας εφοδιασμού με αέριο, εξασφαλίζοντας την εύρυθμη και συνεχή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς φυσικού αερίου,

5 Συναφώς, βλ. απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637, σκέψεις 47 και 48), καθώς και προτάσεις μου στην ίδια υπόθεση ANODE (C-121/15, EU:C:2016:248, σημείο 56).

6 Οδηγία του Συμβουλίου, της 26ης Απριλίου 2004, σχετικά με τα μέτρα διασφάλισης του εφοδιασμού με φυσικό αέριο (ΕΕ 2004, L 127, σ. 92).

7 Συναφώς, βλ. το έγγραφο της Επιτροπής που συνοδεύει την πρόταση κανονισμού [SEC(2009) 979 τελικό, σ. 3 και 17] καθώς και το έγγραφο της Επιτροπής της 16ης Οκτωβρίου 2014 υπό τον τίτλο «Report on the implementation of Regulation (EU) 994/2010 and its contribution to solidarity and preparedness for gas disruptions in the EU» [SWD(2014) 325 τελικό]. Στις αιτιολογικές σκέψεις 26 και 27 του κανονισμού 994/2010 γίνεται επίσης ρητή αναφορά στην κρίση αερίου που εκδηλώθηκε τον Ιανουάριο του 2009.

8 Βλ. αιτιολογική σκέψη 22 του κανονισμού 994/2010.

επιτρέποντας την εφαρμογή έκτακτων μέτρων όταν η αγορά δεν μπορεί πλέον να παρέχει τις απαιτούμενες ποσότητες για τον εφοδιασμό με αέριο και προβλέποντας σαφή ορισμό και κατανομή αρμοδιοτήτων ανάμεσα στις επιχειρήσεις φυσικού αερίου, τα κράτη μέλη και την Ένωση όσον αφορά τόσο την προληπτική δράση όσο και την αντίδραση σε συγκεκριμένες διαταραχές του εφοδιασμού⁹.

26. Ειδικότερα, για τη διατήρηση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς αερίου, ιδίως σε περιπτώσεις διαταραχής του εφοδιασμού και σε περιπτώσεις κρίσης, ο κανονισμός 994/2010 καθιερώνει προσέγγιση τριών επιπέδων: καταρχάς, υπεύθυνες για τη διασφάλιση του αδιάλειπτου εφοδιασμού είναι οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις φυσικού αερίου, λειτουργώντας με βάση μηχανισμούς της αγοράς· σε περίπτωση ανεπάρκειας των μηχανισμών της αγοράς, την ευθύνη αυτή αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη, είτε σε εθνικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο· τέλος, την ευθύνη αναλαμβάνει η ίδια η Ένωση¹⁰.

27. Ο κανονισμός 994/2010 καθιερώνει, σε πνεύμα αλληλεγγύης, μηχανισμούς για τον συντονισμό του σχεδιασμού σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης και την ανταπόκριση σε αυτήν, σε επίπεδο κράτους μέλους, περιφέρειας και Ένωσης¹¹. Προς τον σκοπό αυτό, προβλέπει, ειδικότερα, την κατάρτιση δύο σχεδίων από τα κράτη μέλη: ενός προληπτικού σχεδίου δράσης, το οποίο περιέχει τα μέτρα που απαιτούνται για την εξάλειψη ή τον μετριασμό των επισημανθέντων κινδύνων για την ασφάλεια του εφοδιασμού με αέριο στο οικείο κράτος μέλος, και ενός σχεδίου έκτακτης ανάγκης, το οποίο περιέχει τα ληπτέα μέτρα για τον μετριασμό ή την εξάλειψη των επιπτώσεων ενδεχόμενης διαταραχής του εφοδιασμού¹².

28. Προκειμένου να διασφαλίσει τον εφοδιασμό με αέριο σε περίπτωση κρίσης, ο κανονισμός 994/2010 θεσπίζει, αφενός, κανόνες για τις υποδομές αερίου που αποβλέπουν στην ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο¹³ και, αφετέρου, εναρμονισμένους κανόνες για την ασφάλεια του εφοδιασμού. Αυτοί οι τελευταίοι κανόνες προβλέπουν την υποχρέωση να διασφαλίζεται ο εφοδιασμός των «προστατευόμενων πελατών» σε ορισμένες περιπτώσεις διαταραχής των εφοδιασμών ή εξαιρετικά υψηλής ζήτησης. Σκοπός τους είναι να καλύψουν καταστάσεις που είναι τουλάχιστον αντίστοιχες με εκείνη που δημιουργήθηκε κατά την κρίση αερίου του 2009¹⁴.

29. Πιο συγκεκριμένα, σκοπός των εναρμονισμένων κανόνων για την ασφάλεια του εφοδιασμού, οι οποίοι περιλαμβάνονται στο άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 994/2010, είναι να διασφαλίσουν τη διατήρηση του εφοδιασμού *ιδίως* όσον αφορά τους οικιακούς πελάτες καθώς και *περιορισμένο* αριθμό πρόσθετων πελατών, οι οποίοι είναι εξαιρετικά ευάλωτοι και έχουν ανάγκη από ειδική προστασία¹⁵, δηλαδή τους «προστατευόμενους πελάτες» όπως αυτοί ορίζονται στο άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του κανονισμού αυτού. Πάντως, εξυπακούεται ότι ο διευρυμένος ορισμός αυτών των «προστατευόμενων πελατών» δεν πρέπει να έρχεται σε σύγκρουση με τους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς αλληλεγγύης¹⁶.

30. Μολονότι σκοπός του κανονισμού 994/2010 είναι να εναρμονίσει σε ορισμένο βαθμό τους κανόνες για την ασφάλεια του εφοδιασμού, εντούτοις, ο νομοθέτης της Ένωσης έλαβε υπόψη τους προβληματισμούς των κρατών μελών που είχαν θεσπίσει πιο απαιτητικούς κανόνες για την ασφάλεια του εφοδιασμού. Υπό αυτό το πρίσμα, ο εν λόγω νομοθέτης, στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του ανωτέρω κανονισμού προέβλεψε ότι τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν κανόνες για αυξημένο

9 Βλ. άρθρο 1 καθώς και αιτιολογικές σκέψεις 3, 5, 23 και 24 του κανονισμού 994/2010.

10 Βλ. άρθρο 3 και αιτιολογική σκέψη 24 του κανονισμού 994/2010. Βλ., επίσης, σ. 2 του εγγράφου της Επιτροπής της 16ης Οκτωβρίου 2014 υπό τον τίτλο «Report on the implementation of Regulation (EU) 994/2010 and its contribution to solidarity and preparedness for gas disruptions in the EU» [SWD(2014) 325 τελικό].

11 Βλ. άρθρο 1 του κανονισμού 994/2010.

12 Βλ. άρθρο 4 του κανονισμού 994/2010, και ιδίως την παράγραφο του 1.

13 Βλ. άρθρο 6 και αιτιολογικές σκέψεις 13 και 15 του κανονισμού 994/2010.

14 Βλ. αιτιολογική σκέψη 26 του κανονισμού 994/2010.

15 Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 10 και 29 του κανονισμού 994/2010 (η υπογράμμιση δική μου).

16 Βλ. αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 994/2010.

εφοδιασμό ή επιπρόσθετες υποχρεώσεις, που βαίνουν πέραν των εναρμονισμένων κανόνων για την ασφάλεια του εφοδιασμού οι οποίοι προβλέπονται στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου. Ωστόσο, για να μην διακυβευθεί το σύστημα κατοχύρωσης της ασφάλειας του εφοδιασμού που καθιερώνει ο κανονισμός αυτός, το οποίο βασίζεται στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών, το άρθρο 8, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού οριοθετεί αυστηρά τη δυνατότητα των κρατών μελών να λαμβάνουν τέτοια μέτρα.

31. Συναφώς, επισημαίνω ότι η επιταγή αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών είναι ουσιώδους σημασίας στο σύστημα που καθιερώνει ο κανονισμός 994/2010 και, ευρύτερα, στο πλαίσιο της πολιτικής της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας. Συνεπώς, επιβάλλονται ορισμένες σύντομες σκέψεις ειδικά για αυτό το ζήτημα.

B. Σύντομες σκέψεις σχετικά με την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών στο πλαίσιο της πολιτικής της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας

32. Το άρθρο 194 ΣΛΕΕ, με το οποίο εισήχθη για πρώτη φορά στο δίκαιο της Ένωσης διάταξη πρωτογενούς δικαίου σχετικά με την πολιτική ενέργειας της Ένωσης, προβλέπει, στην παράγραφο 1, ότι η πολιτική αυτή πρέπει να ασκείται «σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ κρατών μελών».

33. Αυτή η αναφορά στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών, η οποία προστέθηκε στη διατύπωση του κειμένου της Συνθήκης της Λισσαβώνας¹⁷, εντάσσεται σε ένα πλαίσιο εντός του οποίου η αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών προσέλαβε τον χαρακτήρα «συνταγματικής αρχής». Πράγματι, η ιδέα της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών όχι μόνον εκφράζεται σε διάφορα σημεία των Συνθηκών¹⁸, αλλά αποτελεί, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ, έναν από τους σκοπούς της Ένωσης.

34. Εξάλλου, όπως προκύπτει τόσο από το άρθρο 194, παράγραφος 1, στοιχείο β', όσο και από το άρθρο 122, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών έχει ιδιαίτερη σημασία όσον αφορά τον εφοδιασμό στον τομέα της ενέργειας.

35. Συνεπώς, στο πλαίσιο αυτό, και σύμφωνα με την προσέγγιση που υιοθετείται στο επίπεδο του πρωτογενούς δικαίου, το σύστημα που καθιερώνει ο κανονισμός 994/2010 θεμελιώνεται στην επιταγή αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών, η οποία διαπνέει τον κανονισμό στο σύνολό του. Πράγματι, το πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών μνημονεύεται ρητώς σε πλείονες αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού αυτού¹⁹, καθώς και σε πολλές διατάξεις του²⁰.

36. Ειδικότερα, όπως προκύπτει ρητώς από την αιτιολογική σκέψη 36, ένας από τους σκοπούς του κανονισμού συνίσταται στην ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών σε περίπτωση ενωσιακής έκτακτης ανάγκης, προκειμένου ειδικότερα να υποστηρίζονται τα κράτη μέλη που είναι εκτεθειμένα σε λιγότερο ευνοϊκές γεωγραφικές ή γεωλογικές συνθήκες.

37. Υπό τις συνθήκες αυτές, κατά την ερμηνεία των διατάξεων του κανονισμού 994/2010 πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνεται υπόψη η θεμελιώδης σημασία την οποία έχει στο πλαίσιο του κανονισμού αυτού η αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών.

17 Το άρθρο III-256 της Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, υπογραφείσας στη Ρώμη στις 19 Οκτωβρίου 2004 (ΕΕ 2004, C 310, σ. 1), το οποίο ενέπνευσε τη διατύπωση του άρθρου 194 ΣΛΕΕ, δεν περιείχε αναφορά στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών.

18 Ειδικότερα, στο προοίμιο της ΣΕΕ, τα κράτη μέλη δηλώνουν ότι, με την ίδρυση της Ένωσης, επιθυμούν «βαθύτερες σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ των λαών τους». Έπειτα, η αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών μνημονεύεται ρητώς στο άρθρο 67, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ σχετικά με το άσυλο, τη μετανάστευση και τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων· στον τίτλο VIII του τρίτου μέρους της ΣΛΕΕ, και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο σχετικά με την οικονομική πολιτική, το άρθρο 122, παράγραφος 1, κάνει επίσης ρητή αναφορά στην αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών. Συναφώς, βλ., επίσης, σημεία 142 επ. των προτάσεων της γενικής εισαγγελείας J. Kokott στην υπόθεση Pringle (C-370/12, EU:C:2012:675).

19 Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 10, 22, 25, 36 και 38 του κανονισμού 994/2010.

20 Ειδικότερα στο άρθρο 1, στο άρθρο 8, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, καθώς και στο άρθρο 14, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', καθώς και στο παράρτημα IV.

38. Συναφώς, επισημαίνω επίσης ότι σε νέα πρόταση κανονισμού που παρουσίασε η Επιτροπή για την κατάργηση του κανονισμού 994/2010²¹, η αρχή της αλληλεγγύης προσλαμβάνει ακόμη μεγαλύτερη σημασία και αποτυπώνεται ρητώς στο κείμενο του κανονισμού με άρθρο που αφιερώνεται ειδικά στην αλληλεγγύη²².

Γ. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

39. Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο από το αιτούν δικαστήριο αφορά τη σχέση μεταξύ του ορισμού των «προστατευόμενων πελατών» κατά το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του κανονισμού 994/2010 και των επιπρόσθετων υποχρεώσεων τις οποίες το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού επιτρέπει στα κράτη μέλη να επιβάλλουν στους προμηθευτές φυσικού αερίου.

40. Ειδικότερα, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) επιθυμεί να πληροφορηθεί αν ένα κράτος μέλος, όταν επιβάλλει τέτοια επιπρόσθετη υποχρέωση, δύναται ή όχι να «υπερβεί» τον ορισμό των «προστατευόμενων πελατών» που περιέχεται στο άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του κανονισμού 994/2010, συμπεριλαμβάνοντας στο πεδίο της επιπρόσθετης υποχρέωσης και πελάτες που δεν εμπίπτουν στον εν λόγω ορισμό.

41. Το ζήτημα αυτό ανακύπτει λόγω του ότι ο ορισμός των «προστατευόμενων πελατών» που υιοθετεί η γαλλική νομοθεσία μετά την έκδοση του διατάγματος 2014-328 συμπεριλαμβάνει στους προστατευόμενους πελάτες τους «συνδεδεμένους με το δίκτυο διανομής μη οικιακούς πελάτες που δεν έχουν αποδεχθεί διακοπτόμενη παροχή βάσει συμβάσεως». Ωστόσο, κατά το αιτούν δικαστήριο, στην κατηγορία αυτή εντάσσονται μη οικιακοί πελάτες οι οποίοι δεν εμπίπτουν κατ' ανάγκην στην έννοια των «μικρομεσαίων επιχειρήσεων» η οποία προβλέπεται στο άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 994/2010.

42. Οι διάδικοι που κατέθεσαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου υποστηρίζουν αντίθετες απόψεις όσον αφορά την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα.

43. Αφενός, η Γαλλική και η Πολωνική Κυβέρνηση καθώς και οι Storengy και TIGF, επιχειρήσεις αποθηκείωσης φυσικού αερίου, υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι κανένα στοιχείο του κανονισμού 994/2010 δεν εμποδίζει κράτος μέλος να επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου επιπρόσθετη υποχρέωση καταλαμβάνουσα και πελάτες οι οποίοι δεν απαριθμούνται μεταξύ των προστατευόμενων πελατών που μνημονεύονται στο άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του κανονισμού αυτού. Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει μάλιστα ότι δεν τίθεται καν ζήτημα συμβατότητας της εθνικής νομοθεσίας με τον κανονισμό 994/2010, διότι ο ορισμός των «προστατευόμενων πελατών» που υιοθετείται στο εθνικό δίκαιο δεν είναι ευρύτερος από τον ορισμό που προβλέπει το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού.

44. Αντίθετα, οι ENI και UPRIGAZ, προμηθεύτριες φυσικού αερίου, υποστηρίζουν ότι το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 994/2010 αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου επιπρόσθετες υποχρεώσεις συνεπεία ενός ευρύτερου ορισμού των «προστατευόμενων πελατών» σε σχέση με τον ορισμό που προβλέπει το άρθρο 2 του ίδιου κανονισμού.

21 Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2016, σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με φυσικό αέριο και με την κατάργηση του κανονισμού 994/2010 [COM(2016) 52 τελικό].

22 Βλ. άρθρο 12 της μνημονευθείσας στην προηγούμενη υποσημείωση προτάσεως.

45. Η Επιτροπή υποστηρίζει ενδιάμεση θέση. Δεν αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να επιβάλλει επιπρόσθετη υποχρέωση διευρύνοντας τον ορισμό των «προστατευόμενων πελατών» πέρα από τα όρια που θέτει το άρθρο 2 του κανονισμού 994/2010. Ωστόσο, τονίζει την ανάγκη να τηρούνται οι αυστηρές προϋποθέσεις που προβλέπει ο κανονισμός αυτός για την επιβολή επιπρόσθετης υποχρέωσης.

46. Καταρχάς, φρονώ ότι επιβάλλονται ορισμένες παρατηρήσεις σχετικά με το περιεχόμενο του ορισμού των «προστατευόμενων πελατών» κατά το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του κανονισμού 994/2010. Οι παρατηρήσεις αυτές θα βοηθήσουν το αιτούν δικαστήριο να εξετάσει τα επιχειρήματα της Γαλλικής Κυβέρνησης κατά τα οποία ο ορισμός των «προστατευόμενων πελατών» που υιοθετεί η εθνική νομοθεσία δεν είναι ευρύτερος από τον ορισμό της ίδιας έννοιας κατά τον κανονισμό 994/2010. Έπειτα, με βάση τις παρατηρήσεις αυτές, θα εξετάσω το ζήτημα της σχέσης μεταξύ του ορισμού των «προστατευόμενων πελατών» κατά το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του κανονισμού 994/2010 και της δυνατότητας επιβολής επιπρόσθετων υποχρεώσεων, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού.

2. Επί του περιεχομένου του ορισμού των «προστατευόμενων πελατών» κατά το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 994/2010

47. Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το διάταγμα 2014-328, καθόσον συμπεριέλαβε στους προστατευόμενους πελάτες όχι μόνο τους οικιακούς πελάτες αλλά και τους «συνδεδεμένους με το δίκτυο διανομής μη οικιακούς πελάτες που δεν έχουν αποδεχθεί διακοπτόμενη παροχή βάσει συμβάσεως», δεν υπερέβη τον ορισμό των «προστατευόμενων πελατών» τον οποίο προβλέπει το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 994/2010.

48. Ειδικότερα, η εν λόγω κατηγορία πελατών περιλαμβάνει μονάδες μικρού μεγέθους, όπως μικρές επιχειρήσεις, μικρά υποκαταστήματα μεγάλων επιχειρήσεων, μικρά εμπορικά καταστήματα που ανήκουν σε ενσωματωμένα δίκτυα ή μικρές βιομηχανικές εγκαταστάσεις που ανήκουν σε μεγαλύτερη επιχείρηση, δεδομένου ότι οι μεγαλύτερου μεγέθους οντότητες δεν συνδέονται με το δίκτυο διανομής αλλά απευθείας με το δίκτυο μεταφοράς.

49. Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, η αναφορά του κανονισμού 994/2010 στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις πρέπει να γίνει κατανοητή υπό την έννοια ότι δεν περιορίζεται στις οντότητες που υπάγονται στο νομικό καθεστώς των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αλλά, με βάση τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού, υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει και τις οντότητες που συνιστούν, εν τοις πράγμασιν, αυτόνομες μονάδες οι οποίες καταναλώνουν όγκο αερίου ισοδύναμο προς αυτόν που καταναλώνουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

50. Η προσέγγιση αυτή είναι απαραίτητη, από πρακτικής απόψεως, για τη διαχείριση των μειώσεων φορτίου σε περίπτωση ανεπαρκούς εφοδιασμού. Επιπλέον, συνάδει με τη διακριτική ευχέρεια που απονέμει στα κράτη μέλη ο κανονισμός 994/2010. Τέλος, επιβάλλεται και από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία επιτάσσει η «μικρομεσαία επιχείρηση» να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει εξίσου ευάλωτες οντότητες.

51. Πρέπει να υπομνησθεί ότι ο ορισμός των «προστατευόμενων πελατών» που περιέχεται στο άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του κανονισμού 994/2010 προβλέπει, καταρχάς, ότι ως «προστατευόμενοι πελάτες» νοούνται υποχρεωτικά όλοι οι οικιακοί πελάτες που είναι συνδεδεμένοι με δίκτυο διανομής αερίου. Έπειτα, με βάση τις διατάξεις των στοιχείων α' και β', επιτρέπει στα κράτη μέλη να προσθέσουν δύο ειδικές κατηγορίες «προστατευόμενων πελατών».

52. Όσον αφορά ειδικότερα την υπό κρίση υπόθεση, κατά το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 994/2010, τα κράτη μέλη μπορούν να θεωρούν ως προστατευόμενους πελάτες «[τις] μικρομεσαίες επιχειρήσεις, υπό τον όρο ότι συνδέονται με δίκτυο διανομής αερίου [...] και υπό την προϋπόθεση ότι όλοι αυτοί οι επιπρόσθετοι πελάτες δεν αντιπροσωπεύουν πάνω από το 20 % της τελικής χρήσης αερίου».

53. Από την περιοριστική απαρίθμηση των εν δυνάμει «προστατευόμενων πελατών» προκύπτει ότι, μολονότι ο κανονισμός 994/2010 αναγνωρίζει υπέρ των κρατών μελών ορισμένη διακριτική ευχέρεια ως προς τον ορισμό των «προστατευόμενων πελατών», ωστόσο, ο εν λόγω κανονισμός οριοθετεί αυστηρά την ευχέρεια αυτή. Ο λόγος της αυστηρής αυτής οριοθέτησης συνάγεται σαφώς από την αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 994/2010, στην οποία τονίζεται ότι ο διευρυμένος ορισμός των «προστατευόμενων πελατών» ενδέχεται να έλθει σε σύγκρουση με τους μηχανισμούς αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών.

54. Ειδικότερα, όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή στις παρατηρήσεις της, με την εναρμόνιση της έννοιας των «προστατευόμενων πελατών» επιδιώκεται να αποτραπεί το ενδεχόμενο διακυβεύσεως της λειτουργίας των μηχανισμών ευρωπαϊκής αλληλεγγύης που προβλέπει ο κανονισμός 994/2010 λόγω της προβλέψεως, σε εθνικό επίπεδο, προστασίας για υπερβολικά διευρυμένο κύκλο υποκειμένων και της συνακόλουθης πρόκλησης επιπρόσθετων κινδύνων για τους προστατευόμενους στα άλλα κράτη μέλη πελάτες²³. Με βάση την ίδια λογική, η αιτιολογική σκέψη 29 του εν λόγω κανονισμού αναφέρεται, πέρα από τους οικιακούς πελάτες, και σε «περιορισμένο αριθμό πρόσθετων πελατών».

55. Ο ορισμός των «προστατευόμενων πελατών» σκοπεί να διασφαλίσει τον εφοδιασμό των πιο ευάλωτων πελατών σε περίπτωση κρίσης. Αυτή η μέγιστου βαθμού προστασία δεν μπορεί να διασφαλιστεί για όλους τους πελάτες, διότι ειδάλλως θα καθίστατο άνευ νοήματος το σύστημα κατοχύρωσης του εφοδιασμού με αέριο που προβλέπει ο κανονισμός 994/2010. Κατά συνέπεια, με τον ορισμό των «προστατευόμενων πελατών» προσδιορίζεται το *ratione personae* πεδίο εφαρμογής των κανόνων εφοδιασμού.

56. Εξάλλου, όσον αφορά γενικότερα τη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, από την αιτιολογική σκέψη 5 του κανονισμού 994/2010, την οποία επικαλείται η Γαλλική Κυβέρνηση προς στήριξη της θέσεώς της, προκύπτει σαφώς ότι, ενώ τα μέτρα σχετικά με την ασφάλεια του εφοδιασμού με αέριο που είχαν ληφθεί πριν από τον κανονισμό αυτόν αναγνώριζαν υπέρ των κρατών μελών ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς την επιλογή των οικείων μέτρων, ο κανονισμός 994/2010 επιδιώκει να οριοθετήσει περισσότερο την ευχέρεια αυτή, ώστε να αποτραπεί το ενδεχόμενο μέτρα που θεσπίζονται μονομερώς από κράτος μέλος να διακυβεύσουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς αερίου και τον εφοδιασμό των πελατών με αέριο, προκαλώντας ανεπάρκεια αερίου στις γειτονικές χώρες²⁴.

57. Υπό τις συνθήκες αυτές, η αναφορά του άρθρου 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, στοιχείο α', του κανονισμού 994/2010 στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν μπορεί να εκληφθεί ως μια αόριστη αναφορά την οποία τα κράτη μέλη μπορούν να ερμηνεύουν ελεύθερα. Αντίθετα, πρόκειται για αναφορά σε σαφή νομική έννοια. Μολονότι ο κανονισμός 994/2010 δεν περιέχει ρητό ορισμό της έννοιας «μικρομεσαία επιχείρηση», η έννοια αυτή, ελλείψει παραπομπής στο εθνικό δίκαιο, δεν δύναται να

23 Συναφώς, βλ., επίσης, έγγραφο της Επιτροπής της 16ης Οκτωβρίου 2014 υπό τον τίτλο «Report on the implementation of Regulation (EU) 994/2010 and its contribution to solidarity and preparedness for gas disruptions in the EU» [SWD(2014) 325 τελικό, σ. 2].

24 Όπως επισήμανε η Επιτροπή στην αιτιολογική έκθεση της προτάσεως κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2016, σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με αέριο και την κατάργηση του κανονισμού 994/2010 [COM(2016) 52 τελικό], η «ανάγκη ανάληψης δράσης σε επίπεδο ΕΕ είναι καταφανής, διότι είναι προφανές ότι οι εθνικές προσεγγίσεις οδηγούν, αφενός, σε μη βέλτιστα μέτρα και, αφετέρου, επιδεινώνουν τις συνέπειες μιας κρίσης» (βλ. σ. 3).

οριστεί με αναφορά στις νομοθεσίες των κρατών μελών²⁵. Τουναντίον, λαμβανομένου υπόψη του επιδιωκόμενου από τον κανονισμό 994/2010 σκοπού και του πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται το άρθρο 2 αυτού, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω διάταξη αναφέρεται στην έννοια των «μικρομεσαίων επιχειρήσεων», όπως αυτή χρησιμοποιείται στο δίκαιο της Ένωσης²⁶.

58. Στο πλαίσιο αυτό, είναι κρίσιμη η σύσταση 2003/361/ΕΚ της Επιτροπής, της 6ης Μαΐου 2003, σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων²⁷. Η σύσταση αυτή προβλέπει σαφή κριτήρια για τον προσδιορισμό της συγκεκριμένης κατηγορίας επιχειρήσεων²⁸, η δε αναφορά στη σύσταση αυτή είναι επιβεβλημένη για τον ορισμό της εν λόγω έννοιας²⁹. Εξάλλου, παρατηρώ ότι, κατά τα στοιχεία που περιέχονται στις παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως, στο γαλλικό δίκαιο ο ορισμός των «μικρομεσαίων επιχειρήσεων» αντιστοιχεί προς τον ορισμό που προτείνεται στην προαναφερθείσα σύσταση.

59. Όσο για την επίκληση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, στην οποία προέβη η Γαλλική Κυβέρνηση κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, αυτή βασίζεται στην παραδοχή ότι το υποκατάστημα ή η θυγατρική μεγάλης επιχείρησης είναι εξίσου ευάλωτη με μια μικρομεσαία επιχείρηση. Ωστόσο, η παραδοχή αυτή είναι κατ' εμέ προδήλως εσφαλμένη. Ειδικότερα, οι οντότητες αυτές, καθώς ανήκουν σε οντότητα (όμιλο) σημαντικού μεγέθους, είναι δυνατόν να διαθέτουν πόρους (οικονομικούς και τεχνικούς) τους οποίους δεν διαθέτουν εν γένει οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και χάρη στους οποίους είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν καταστάσεις κρίσης στον ενεργειακό εφοδιασμό. Επομένως, τα υποκαταστήματα και οι θυγατρικές των μεγάλων επιχειρήσεων δεν βρίσκονται αντικειμενικώς σε όμοια κατάσταση με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

60. Εξάλλου, ο νομοθέτης δεν χρησιμοποιεί το κριτήριο της ενεργειακής κατανάλωσης προκειμένου να προσδιορίσει τους ευάλωτους πελάτες οι οποίοι χρήζουν αυξημένης προστασίας. Συνεπώς, η Γαλλική Κυβέρνηση δεν μπορεί να επικαλεστεί το κριτήριο αυτό για να θεμελιώσει αναλογία μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των υποκαταστημάτων ή θυγατρικών των μεγάλων επιχειρήσεων.

61. Μολονότι σε τελική ανάλυση απόκειται στο αιτούν δικαστήριο, και όχι στο Δικαστήριο, να εκτιμήσει αν η επίμαχη εθνική νομοθεσία είναι συμβατή με τον κανονισμό 994/2010 με βάση τα επιχειρήματα που προβάλλει η ίδια η Γαλλική Κυβέρνηση, ο ορισμός των «προστατευόμενων πελατών» τον οποίο υιοθετεί η γαλλική νομοθεσία δεν φαίνεται συμβατός με τον ορισμό που περιέχεται στο άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του κανονισμού αυτού. Άλλωστε, το αιτούν δικαστήριο μάλλον συμεριζείται την άποψη αυτή στην απόφαση περί παραπομπής³⁰.

25 Υπό την έννοια αυτή, βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2015, Pujante Rivera (C-422/14, EU:C:2015:743, σκέψη 48).

26 Βλ., υπό την έννοια αυτή, και σε σχέση με διάφορους τομείς, αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 2016, Wathelet (C-149/15, EU:C:2016:840, σκέψη 29), και της 2ας Μαρτίου 2017, J. D. (C-4/16, EU:C:2017:153, σκέψη 24).

27 ΕΕ 2003, L 124, σ. 36.

28 Βλ. άρθρο 2 του παραρτήματος της συστάσεως.

29 Διάφορες πράξεις της Ένωσης, ιδίως κανονισμοί, βασίζονται ρητώς στον ορισμό που περιέχει η σύσταση αυτή για τον ορισμό της έννοιας των «μικρομεσαίων επιχειρήσεων». Βλ., για παράδειγμα, τον κανονισμό (ΕΕ) 651/2014 της Επιτροπής, της 17ης Ιουνίου 2014, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) (ΕΕ 2014, L 187, σ. 1· βλ. αιτιολογική σκέψη 3 και παράρτημα Ι), ή τον κανονισμό (ΕΕ) 2015/1017 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2015, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, τον Ευρωπαϊκό Κόμβο Επενδυτικών Συμβουλών και την Ευρωπαϊκή Πύλη Επενδυτικών Έργων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 1291/2013 και (ΕΕ) 1316/2013 – το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων [ΕΕ 2015, L 169, σ. 1· βλ. άρθρο 2, σημείο 4)].

30 Βλ. σημείο 15 των παραρτημάτων προτάσεων.

3. Επί της δυνατότητας επιβολής επιπρόσθετων υποχρεώσεων σχετικά με πελάτες που δεν εμπίπτουν στον ορισμό των «προστατευόμενων πελατών»

62. Υπό το φως των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει εφεξής να εξεταστεί το ζήτημα αν κράτος μέλος μπορεί, με βάση το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 994/2010, να επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου επιπρόσθετη υποχρέωση καταλαμβάνουσα πελάτες διαφορετικούς από αυτούς που εμπίπτουν στον ορισμό των «προστατευόμενων πελατών» κατά το άρθρο 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του κανονισμού 994/2010.

63. Όπως επισήμανα στο σημείο 30 των παρουσών προτάσεων, το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 994/2010 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να θεσπίζουν δύο ειδών μέτρα που βαίνουν πέραν των προβλεπόμενων στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου εναρμονισμένων κανόνων για την ασφάλεια του εφοδιασμού: τους κανόνες για αυξημένο εφοδιασμό και τις επιπρόσθετες υποχρεώσεις.

64. Φρονώ ότι πρόκειται για δύο διαφορετικά είδη μέτρων, το περιεχόμενο των οποίων προκύπτει από την ίδια την ονομασία τους.

65. Ειδικότερα, το πρώτο είδος μέτρων είναι «κανόνες εφοδιασμού», δηλαδή οι κανόνες που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 8 του κανονισμού 994/2010 –στην οποία η παράγραφος 2 παραπέμπει άλλωστε ρητώς–, οι οποίοι αφορούν ωστόσο «αυξημένο» εφοδιασμό, δηλαδή πιο εκτεταμένο χρονικώς, και συγκεκριμένα για διάρκεια που «υπερβαίνει το χρονικό διάστημα των 30 ημερών». Εντούτοις, όπως προκύπτει από το γράμμα της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, οι κανόνες εφοδιασμού αποβλέπουν αποκλειστικά στην προστασία των προστατευόμενων πελατών.

66. Αντίθετα, το δεύτερο είδος μέτρων είναι «επιπρόσθετες» υποχρεώσεις, οι οποίες μπορούν να επιβληθούν στις επιχειρήσεις φυσικού αερίου. Η χρήση του όρου «επιπρόσθετες» καθιστά σαφές ότι πρόκειται για επιπλέον υποχρεώσεις, διαφορετικής φύσεως από τους κανόνες εφοδιασμού που μνημονεύονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 8 του κανονισμού 994/2010, στην οποία άλλωστε η εν λόγω διάταξη δεν παραπέμπει όσον αφορά το δεύτερο αυτό είδος μέτρων.

67. Από τη γραμματική αυτή ανάλυση του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 994/2010 προκύπτει ότι τίποτε δεν εμποδίζει κάποιο κράτος μέλος να προβλέψει σε βάρος των επιχειρήσεων φυσικού αερίου επιπρόσθετη υποχρέωση η οποία έχει εφαρμογή σε ευρύτερο φάσμα πελατών σε σχέση με εκείνο που προβλέπει ο ορισμός των «προστατευόμενων πελατών» κατά τον κανονισμό αυτόν.

68. Ωστόσο, από την ίδια διάταξη, ερμηνευόμενη υπό το φως των σκοπών του κανονισμού 994/2010, συνάγεται ότι η δυνατότητα αυτή υπόκειται σε πολύ αυστηρές προϋποθέσεις. Ειδικότερα, το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού οριοθετεί αυστηρά τη δυνατότητα αυτή προβλέποντας πλείονες προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται προκειμένου η επιπρόσθετη υποχρέωση να θεωρείται συμβατή με τον εν λόγω κανονισμό.

69. Ειδικότερα, πρώτον, από την ίδια τη διατύπωση της εισαγωγικής φράσεως της παραγράφου 2 του άρθρου 8 του κανονισμού 994/2010, προκύπτει ότι η επιπρόσθετη υποχρέωση πρέπει να επιβάλλεται «για λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο». Προκειμένου να πληρούται η προϋπόθεση αυτή, η επιπρόσθετη υποχρέωση πρέπει να επιδιώκει την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του συστήματος εφοδιασμού με αέριο απέναντι σε έκτακτα και απρόβλεπτα γεγονότα τα οποία απειλούν τη δυνατότητα εφοδιασμού.

70. Δεύτερον, και πάλι κατά την εισαγωγική φράση της παραγράφου 2 του άρθρου 8 του κανονισμού 994/2010, η επιπρόσθετη υποχρέωση πρέπει να βασίζεται στην εκτίμηση των κινδύνων που απειλούν την ασφάλεια εφοδιασμού με αέριο στο οικείο κράτος μέλος, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 9 του κανονισμού αυτού.

71. Τρίτον, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 994/2010, η επιπρόσθετη υποχρέωση πρέπει να συμμορφώνεται με τις απαιτήσεις του άρθρου 3, παράγραφος 6, του κανονισμού αυτού. Ειδικότερα, πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένη, διαφανής, αναλογική, αμερόληπτη και επαληθεύσιμη· να μην προκαλεί αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και της αποτελεσματικής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς αερίου³¹ και να μην θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια του εφοδιασμού με αέριο άλλων κρατών μελών ή της Ένωσης στο σύνολό της.

72. Τέταρτον, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, στοιχείο γ', του κανονισμού 994/2010, και σύμφωνα με το πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών, στο οποίο βασίζεται το σύστημα που καθιερώνει ο κανονισμός αυτός, η επιπρόσθετη υποχρέωση δεν πρέπει να επηρεάζει αρνητικά την ικανότητα οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους να εφοδιάζει τους προστατευόμενους πελάτες του σε περίπτωση εθνικής, ενωσιακής ή περιφερειακής έκτακτης ανάγκης.

73. Πέμπτον, η υποχρέωση αυτή πρέπει να είναι σύμφωνη με τα κριτήρια που τίθενται στο άρθρο 11, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010 για τις περιπτώσεις ενωσιακής ή περιφερειακής κατάστασης έκτακτης ανάγκης³².

74. Έκτον, κατά το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 994/2010, η αρμόδια αρχή οφείλει, σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών, να προσδιορίσει στο προληπτικό σχέδιο δράσης και στο σχέδιο έκτακτης ανάγκης με ποιον τρόπο μπορεί να μειωθεί προσωρινά οποιοσδήποτε κανόνας για αυξημένο εφοδιασμό ή οποιαδήποτε πρόσθετη υποχρέωση επιβάλλεται στις επιχειρήσεις φυσικού αερίου σε περίπτωση ενωσιακής ή περιφερειακής έκτακτης ανάγκης.

75. Στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει τη συμβατότητα των εθνικών μέτρων με το δίκαιο της Ένωσης, ενώ αρμοδιότητα του Δικαστηρίου είναι απλώς να παράσχει όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης, ώστε το δικαστήριο αυτό να είναι σε θέση να εκτιμήσει τη συμβατότητα. Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει κατά πόσον η πρόβλεψη επιπρόσθετης υποχρέωσης η οποία συνίσταται στην υποχρέωση των προμηθευτών φυσικού αερίου να αυξήσουν την αποθήκευση φυσικού αερίου προκειμένου να διασφαλίσουν, σε περίπτωση κρίσης, τον εφοδιασμό σε «συνδεδεμένους με το δίκτυο διανομής μη οικιακούς πελάτες που δεν έχουν αποδεχθεί διακοπτόμενη παροχή βάσει συμβάσεως» και που δεν αποτελούν μικρομεσαίες επιχειρήσεις ανταποκρίνεται, εν προκειμένω, στις προϋποθέσεις οι οποίες εκτίθενται στα σημεία 69 έως 74 των παρούσων προτάσεων. Κατά την εν λόγω εκτίμηση της συμβατότητας, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη τα ερμηνευτικά στοιχεία που θα του παράσχει το Δικαστήριο³³.

31 Η προϋπόθεση αυτή επαναλαμβάνεται στο άρθρο 8, παράγραφος 2, στοιχείο β', του κανονισμού 994/2010.

32 Το άρθρο 11, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010 ορίζει ότι: α) δεν πρέπει να λαμβάνονται μέτρα τα οποία περιορίζουν αδικαιολόγητα τη ροή του αερίου μέσα στην εσωτερική αγορά οποιαδήποτε στιγμή, ιδίως τη ροή του αερίου στις πληγείσες αγορές· β) δεν πρέπει να λαμβάνονται μέτρα που είναι πιθανόν να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την κατάσταση του εφοδιασμού με αέριο σε κάποιο άλλο κράτος μέλος· και γ) πρέπει να διατηρείται η διασυνοριακή πρόσβαση στις υποδομές στο μέτρο του δυνατού από τεχνικής άποψης και από άποψης ασφάλειας, σύμφωνα με το σχέδιο έκτακτης ανάγκης. Σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) 715/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους όρους πρόσβασης στα δίκτυα μεταφοράς φυσικού αερίου και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 1775/2005 (ΕΕ 2009, L 211, σ. 36).

33 Υπό την έννοια αυτή, βλ. αποφάσεις της 20ής Απριλίου 2010, Federutility κ.λπ. (C-265/08, EU:C:2010:205, σκέψη 34), και της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637, σκέψη 54).

76. Στο πλαίσιο αυτό, θα αρκεστώ σε ορισμένες παρατηρήσεις σχετικά με δύο πτυχές: αφενός, την προϋπόθεση η επιπρόσθετη υποχρέωση να επιβάλλεται «για λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο» και, αφετέρου, την απαίτηση σχετικά με την αναλογικότητα της επιπρόσθετης υποχρέωσης, για την οποία έγινε λόγος στο σημείο 71 των παρουσών προτάσεων.

α) Επί της απαιτήσεως η επιπρόσθετη υποχρέωση να επιβάλλεται για λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο

77. Η πρώτη προϋπόθεση που πρέπει να πληρούται προκειμένου μια επιπρόσθετη υποχρέωση σε βάρος των επιχειρήσεων φυσικού αερίου να είναι συμβατή με τον κανονισμό 994/2010 είναι η επιβολή της υποχρέωσης αυτής για λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο.

78. Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι η επίμαχη επιπρόσθετη υποχρέωση πληροί αναμφισβήτητα την προϋπόθεση αυτή, καθώς σκοπεί να διασφαλίσει τον εφοδιασμό πρόσθετων πελατών οι οποίοι, για τεχνικούς λόγους, δεν μπορούν να διακριθούν από τους προστατευόμενους πελάτες. Επίσης, στο ίδιο πλαίσιο, η κυβέρνηση αυτή επισήμανε ότι μια τέτοια επιπρόσθετη υποχρέωση, η οποία αφορά «πρόσθετους» προστατευόμενους πελάτες, δεν θίγει την προστασία των προστατευόμενων πελατών όπως αυτοί ορίζονται στον κανονισμό 994/2010 ούτε, συνεπώς, την πρακτική αποτελεσματικότητα του άρθρου 2 και του άρθρου 8, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού.

79. Συναφώς, δεν είμαι βέβαιος ότι η επιταγή προστασίας περαιτέρω κατηγοριών πελατών, που θεμελιώνεται σε προβαλλόμενους τεχνικούς λόγους των οποίων η ύπαρξη αμφισβητείται άλλωστε έντονα, μπορεί, από μόνη της, να αποτελέσει πραγματικό λόγο ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο με σκοπό την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του συστήματος εφοδιασμού –όπως αυτή περιγράφηκε στο σημείο 69 των παρουσών προτάσεων–, ο οποίος μπορεί να δικαιολογήσει την επιβολή επιπρόσθετης υποχρέωσης όπως η επίμαχη. Η επιπρόσθετη υποχρέωση πρέπει να στοχεύει στον μετριασμό των κινδύνων που απειλούν την ασφάλεια εφοδιασμού με αέριο στο οικείο κράτος μέλος, όπως αυτοί προσδιορίζονται στην εκτίμηση που προβλέπεται στο άρθρο 9 του κανονισμού 994/2010, στην οποία και πρέπει να βασίζεται η εν λόγω επιπρόσθετη υποχρέωση, όπως επισημάνθηκε στο σημείο 70 των παρουσών προτάσεων.

80. Οι αμφιβολίες αυτές ενισχύονται περαιτέρω εάν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι, όπως επισημάνθηκε στο σημείο 54 των παρουσών προτάσεων, η πρόβλεψη, σε εθνικό επίπεδο, προστασίας για υπερβολικά διευρυμένο κύκλο υποκειμένων ενδέχεται να προκαλέσει επιπρόσθετους κινδύνους για τους προστατευόμενους στα άλλα κράτη μέλη πελάτες και να διακυβεύσει τους μηχανισμούς ευρωπαϊκής αλληλεγγύης που καθιερώνει ο κανονισμός 994/2010.

81. Εν πάση περιπτώσει, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν, εν προκειμένω, η επιβολή της επίμαχης επιπρόσθετης υποχρέωσης θεμελιώνεται σε πραγματικούς λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο.

β) Επί της αναλογικότητας της επιπρόσθετης υποχρέωσης

82. Όπως προκύπτει από το σημείο 71 των παρουσών προτάσεων, η επιπρόσθετη υποχρέωση της οποίας η επιβολή στις επιχειρήσεις φυσικού αερίου επιτρέπεται με βάση το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 994/2010, πρέπει να συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας. Για την τήρηση της προϋποθέσεως αυτής απαιτείται η επιπρόσθετη υποχρέωση να είναι κατάλληλη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, δηλαδή του σκοπού κατοχύρωσης της ασφάλειας του εφοδιασμού με αέριο, και να μην βαίνει πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

83. Συναφώς, όπως επισήμανε και η Επιτροπή, εκτιμώ ότι το αιτούν δικαστήριο, κατά την εκτίμηση της αναλογικότητας της επίμαχης πρόσθετης προϋποθέσεως, δύναται μεν να αντλήσει έμπνευση από τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τον καθορισμό της τιμής του αερίου και του ηλεκτρισμού³⁴, πλην όμως η σημασία της νομολογίας αυτής σε μια περίπτωση όπως η προκειμένη πρέπει να εξακριβωθεί.

84. Πράγματι, όπως παρατήρησε η Γαλλική Κυβέρνηση, υφίσταται ουσιώδης διαφορά μεταξύ του πραγματικού και νομικού πλαισίου των περιπτώσεων που αποτελούν το αντικείμενο της εν λόγω νομολογίας, οι οποίες αφορούσαν εθνικά μέτρα σχετικά με την επιβολή τιμής στην αγορά, και της υπό κρίση υποθέσεως, η οποία αφορά μέτρα σχετικά με την ασφάλεια του εφοδιασμού³⁵.

4. Συμπέρασμα επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

85. Με βάση τις προηγηθείσες σκέψεις, φρονώ ότι στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 994/2010 δεν αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου επιπρόσθετη υποχρέωση η οποία καταλαμβάνει και πελάτες που δεν εμπίπτουν στον ορισμό του άρθρου 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του ίδιου κανονισμού, μόνον όμως εφόσον αποδεικνύεται ότι τηρούνται απαρέγκλιτα οι προϋποθέσεις που θέτει το εν λόγω άρθρο 8, παράγραφος 2, όπως αυτές αναλύθηκαν στα σημεία 68 έως 74 των παρουσών προτάσεων, όπερ απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει κατά τρόπο ενδελεχή.

Δ. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

86. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, το Δικαστήριο αν το άρθρο 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010 αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου την υποχρέωση να διατηρούν αποθέματα αερίου στην εθνική επικράτεια προκειμένου να διασφαλίζεται ο εφοδιασμός σε περίπτωση κρίσης, όταν προβλέπεται συγχρόνως ότι η αρμόδια αρχή, κατά την εκτίμηση της επάρκειας της χωρητικότητας αποθηκεύσεως ενός προμηθευτή, λαμβάνει υπόψη τα λοιπά μέσα ανταπόκρισης τα οποία αυτός διαθέτει.

87. Συναφώς, επισημαίνω ότι το άρθρο 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010 περιέχει δύο διατάξεις: η πρώτη είναι διάταξη επιτρεπτική, ενώ η δεύτερη διάταξη απαγορευτική. Ειδικότερα, στην πρώτη φράση της εν λόγω παραγράφου 5 ορίζεται ότι οι επιχειρήσεις φυσικού αερίου επιτρέπεται να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που τους επιβάλλονται σχετικά με την τήρηση των κανόνων εφοδιασμού που προβλέπονται στο άρθρο 8 του ίδιου κανονισμού σε περιφερειακό ή ενωσιακό επίπεδο, κατά περίπτωση. Αντίθετα, στη δεύτερη φράση ορίζεται ότι η αρμόδια εθνική αρχή δεν μπορεί να απαιτεί την τήρηση των υποχρεώσεων αυτών από τις επιχειρήσεις αερίου μόνο με βάση την υποδομή που βρίσκεται στο έδαφος της χώρας της.

³⁴ Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 20ής Απριλίου 2010, Federutility κ.λπ. (C-265/08, EU:C:2010:205, σκέψη 69), της 21ης Δεκεμβρίου 2011, ENEL (C-242/10, EU:C:2011:861, σκέψεις 55 επ.), της 10ης Σεπτεμβρίου 2015, Επιτροπή κατά Πολωνίας (C-36/14, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:570, σκέψεις 45 επ.), και της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE (C-121/15, EU:C:2016:637, σκέψεις 53 επ.).

³⁵ Η παρατήρηση αυτή είναι ιδιαίτερος κρίσιμη όσον αφορά την πρόβλεψη περιοδικής επανεξέτασης του μέτρου, όπως προβλέπεται στη σκέψη 35 της αποφάσεως της 20ής Απριλίου 2010, Federutility κ.λπ. (C-265/08, EU:C:2010:205). Ειδικότερα, στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο δικαιολόγησε την απαίτηση επανεξέτασης αναφερόμενο στο γεγονός ότι το επίμαχο μέτρο συνιστούσε, ως εκ της φύσεώς του, εμπόδιο στην υλοποίηση λειτουργικής εσωτερικής αγοράς αερίου. Ωστόσο, η επανεξέταση ενδέχεται να αποδειχθεί απαραίτητη στην περίπτωση που οι συνθήκες υπό τις οποίες ελήφθη το μέτρο έχουν μεταβληθεί (σε σχέση, για παράδειγμα, με τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών ή με την κατάσταση των υποδομών).

88. Οι διατάξεις του άρθρου 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010 επιδιώκουν να διασφαλίσουν την υλοποίηση πραγματικής εσωτερικής αγοράς αερίου και να αποτρέψουν το ενδεχόμενο, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 12 του κανονισμού αυτού, τα μέτρα που λαμβάνονται για την κατοχύρωση της ασφάλειας του εφοδιασμού να οδηγήσουν σε αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού ή της αποτελεσματικής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς αερίου.

89. Εν προκειμένω, το άρθρο 9 του διατάγματος 2014-328, σε συνδυασμό με το άρθρο L. 421-4 του code de l'énergie, υποχρεώνει τους προμηθευτές αερίου να διατηρούν στη γαλλική επικράτεια, στις 31 Οκτωβρίου κάθε έτους, αποθέματα αερίου τα οποία αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 80 % των δικαιωμάτων αποθηκείωσης που συνδέονται με τους καταναλωτές οι οποίοι καταλαμβάνονται από την υποχρέωση. Ωστόσο, ο αρμόδιος υπουργός, προκειμένου να εξακριβώσει αν ο προμηθευτής τηρεί τις υποχρεώσεις του, λαμβάνει υπόψη τα λοιπά μέσα ανταπόκρισης τα οποία διαθέτει ο προμηθευτής αυτός.

90. Συναφώς, επισημαίνω ότι, όπως τόνισε η Επιτροπή, η γαλλική νομοθεσία απαιτεί de jure από τους προμηθευτές να διατηρούν στη Γαλλία επαρκή αποθέματα φυσικού αερίου για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους. Μεμονωμένως θεωρούμενη, η υποχρέωση αυτή είναι ασύμβατη με τη δεύτερη διάταξη του άρθρου 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010, καθώς υποχρεώνει τις επιχειρήσεις αερίου να εκπληρώνουν τις απορρέουσες από το άρθρο 8 του κανονισμού αυτού υποχρεώσεις τους αναγκαστικά μέσω υποδομών ευρισκομένων στην εθνική επικράτεια.

91. Η γαλλική νομοθεσία επιτρέπει, ωστόσο, στον αρμόδιο υπουργό να λαμβάνει υπόψη τα «λοιπά μέσα ανταπόκρισης» που διαθέτει ο οικείος προμηθευτής. Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο δεν παρέχει συναφώς επαρκείς πληροφορίες ώστε να μπορεί να γίνει αντιληπτό το περιεχόμενο που έχει στην πράξη η εκτίμηση στην οποία προβαίνει ο αρμόδιος υπουργός.

92. Καταρχάς, κανένα στοιχείο δεν καθιστά δυνατή την κατανόηση της έννοιας «μέσο ανταπόκρισης». Απαντώντας σε σαφές ερώτημα που υποβλήθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση σχετικά με το περιεχόμενο της έννοιας αυτής, η Γαλλική Κυβέρνηση αναφέρθηκε αποκλειστικά στις εφεδρικές αποθηκείψεις αερίου που ο οικείος προμηθευτής διαθέτει ενδεχομένως σε άλλα κράτη μέλη. Ωστόσο, όπως παρατήρησε η Πολωνική Κυβέρνηση, εκτιμώ ότι ο προμηθευτής πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξει ότι δύναται να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που του επιβάλλονται για την τήρηση των κανόνων εφοδιασμού ή των επιπρόσθετων υποχρεώσεων που προβλέπονται με βάση το άρθρο 8 του κανονισμού 994/2010, ακόμη και με τα εργαλεία της αγοράς που μνημονεύονται επί παραδείγματι στο παράρτημα II του κανονισμού 994/2010. Ειδικότερα, κατά την εκτίμηση της δυνατότητας εκπλήρωσης των υποχρεώσεων αυτών πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η συνολική ατομική κατάσταση του κάθε προμηθευτή.

93. Έπειτα, δεν προκύπτει με σαφήνεια ότι η εξέταση στην οποία προβαίνει ο αρμόδιος υπουργός προκειμένου να «λάβει υπόψη τα λοιπά μέσα ανταπόκρισης» μπορεί, στην πράξη, να διασφαλίσει *πραγματικά* στους προμηθευτές φυσικού αερίου τη δυνατότητα να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους σε περιφερειακό ή ενωσιακό επίπεδο. Ειδικότερα, πρέπει να εξακριβωθεί αν, κατά τη συγκεκριμένη εφαρμογή της, η εκτίμηση αυτή βασίζεται σε σαφή και επαληθεύσιμα κριτήρια.

94. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010 αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου να εκπληρώνουν τις απορρέουσες από το άρθρο 8 του κανονισμού αυτού υποχρεώσεις τους σχετικά με τη διατήρηση αποθεμάτων αερίου αναγκαστικά και αποκλειστικά μέσω υποδομών ευρισκομένων στην εθνική επικράτεια. Ωστόσο, εν προκειμένω, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν η δυνατότητα του αρμόδιου υπουργού, με βάση την εθνική κανονιστική ρύθμιση, να λαμβάνει υπόψη τα «λοιπά μέσα ανταπόκρισης» των ενδιαφερομένων προμηθευτών διασφαλίζει σε αυτούς, στην πράξη, την πραγματική δυνατότητα να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους σε περιφερειακό ή ενωσιακό επίπεδο.

V. Πρόταση

95. Με βάση τις προηγηθείσες σκέψεις, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) ως εξής:

Το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΕ) 994/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2010, σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με αέριο και την κατάργηση της οδηγίας 2004/67/ΕΚ του Συμβουλίου, έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει τη δυνατότητα κράτους μέλους να επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου επιπρόσθετη υποχρέωση η οποία καταλαμβάνει και πελάτες που δεν εμπίπτουν στον ορισμό του άρθρου 2, δεύτερο εδάφιο, σημείο 1, του ίδιου κανονισμού, μόνον όμως εφόσον αποδεικνύεται, όπερ απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει κατά τρόπο ενδελεχή, ότι τηρούνται απαρέγκλιτα οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- πρώτον, η επιπρόσθετη υποχρέωση πρέπει να επιβάλλεται για πραγματικούς λόγους ασφάλειας του εφοδιασμού·
- δεύτερον, η επιπρόσθετη υποχρέωση πρέπει να βασίζεται στην εκτίμηση των κινδύνων που απειλούν την ασφάλεια εφοδιασμού με αέριο στο οικείο κράτος μέλος, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 9 του ίδιου κανονισμού·
- τρίτον, σε συμμόρφωση προς το άρθρο 3, παράγραφος 6, του εν λόγω κανονισμού, η επιπρόσθετη υποχρέωση πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένη, διαφανής, αναλογική, αμερόληπτη και επαληθεύσιμη· να μην προκαλεί αδικαιολόγητες στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και της αποτελεσματικής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς αερίου και να μην θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια του εφοδιασμού με αέριο άλλων κρατών μελών ή της Ένωσης στο σύνολό της·
- τέταρτον, σύμφωνα με την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών, η οποία διαπνέει τον κανονισμό 994/2010, η επιπρόσθετη υποχρέωση δεν πρέπει να επηρεάζει αρνητικά την ικανότητα οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους να εφοδιάζει τους προστατευόμενους πελάτες του σύμφωνα με το άρθρο 8 του εν λόγω κανονισμού σε περίπτωση εθνικής, ενωσιακής ή περιφερειακής έκτακτης ανάγκης·
- πέμπτον, η επιπρόσθετη υποχρέωση πρέπει να είναι σύμφωνη με τα κριτήρια που τίθενται στο άρθρο 11, παράγραφος 5, του κανονισμού αυτού για τις περιπτώσεις ενωσιακής ή περιφερειακής κατάστασης έκτακτης ανάγκης·
- έκτον, στο προληπτικό σχέδιο δράσης και στο σχέδιο έκτακτης ανάγκης πρέπει να προσδιορίζεται, σύμφωνα με την αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών, με ποιον τρόπο η επιπρόσθετη υποχρέωση μπορεί να μειωθεί προσωρινά σε περίπτωση ενωσιακής ή περιφερειακής έκτακτης ανάγκης.

Το άρθρο 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 994/2010 αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία επιβάλλει στους προμηθευτές φυσικού αερίου να εκπληρώνουν τις απορρέουσες από το άρθρο 8 του κανονισμού αυτού υποχρεώσεις τους σχετικά με τη διατήρηση αποθεμάτων αερίου αναγκαστικά και αποκλειστικά μέσω υποδομών ευρισκομένων στην εθνική επικράτεια. Ωστόσο, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν η δυνατότητα του αρμόδιου υπουργού, με βάση την εν λόγω ρύθμιση, «να λαμβάνει υπόψη τα λοιπά μέσα ανταπόκρισης» των ενδιαφερομένων προμηθευτών διασφαλίζει σε αυτούς, στην πράξη, την πραγματική δυνατότητα να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους σε περιφερειακό ή ενωσιακό επίπεδο.